

Ekonomistas R.Kuodis: „Šildyti lauką – brangu“

Valdas Bartasevičius ("Lietuvos rytas"), 2011-02-28

Seimo Antikorupcijos komisijos posėdyje svarstyta, kaip reikėtų pertvarkyti šilumos ūkį. Dėl aukštų šildymo kainų kaltinti šilumos tiekėjai. Energetikos ministerija pasiūlė ieškoti būdų šilumos ūkio valdymą atimti iš savivaldybių ir perduoti valstybei.

Ar šildymas atpigtų, jei šilumos ūkį vėl tvarkytų valstybė? Apie tai – pokalbis su Lietuvos banko Ekonomikos departamento direktoriumi Raimondu Kuodžiu.

– Ar iš tiesų žmonėms taip brangiai tenka mokėti už šilumą todėl, kad šilumos tiekėjams sudarytos sąlygos pernelyg daug užsidirbti?

– Visa energetika yra labai monopolizuota, o ypač – šilumos ūkis. Dar kažkaip įmanoma sukurti dujų ir elektros rinką, nes yra nacionaliniai tiekimo tinklai. Tuo tarpu šilumos ūkis tokių tinklų neturi. Todėl šilumos ūkyje iš tiesų susiduriame su tikrais monopolininkais, kai konkrečioje savivaldybėje yra tik vienas šilumos tiekėjas. Tokiu atveju jokios alternatyvos jam nėra ir būti negali.

Teoriškai šilumos ūkį valdantys privatininkai neturėtų būti suinteresuoti didinti šilumos kainų, nes jų pelnas nesusijęs su parduotos šilumos kiekiu. Valstybinis kainų reguliuotojas kainų kepure nustato taip, kad leistų jam susigrąžinti investicijas. Taigi, pelno bazė yra investuota suma, o ne apyvarta.

Tikrovėje yra kitaip. Pavyzdžiui, šilumos tiekėjai apeina reguliavimo apribojimus pirkdami biokurą iš su jais susijusių įmonių. Taip gauto pelno reguliuotojas nepastebi, nes pinigai nusėda kitoje kišenėje, o monopolininkas užsidirba daug daugiau nei oficialiai rodo.

– Ar pritariate siūlymams vėl valstybei perimti šilumos ūkį į savo rankas?

– Sumanymas svarstytinas. Tuomet gal būtų galima taikyti vadinamąjį kryžminį subsidijavimą, kuris leistų sumažinti šilumos kainą bent tose savivaldybėse, kuriose ji beprotiškai didelė. Jei šilumos ūkį valdytų valstybinė įmonė, ji kainų neišpūstų tokiais metodais kaip privatininkas, pavyzdžiui, kurą perkantis iš su juo susieto tiekėjo.

Privačios bendrovės planuoja savo veiklą trumpam laikui ir greitam pelnui. Jos neįsivaikšto paskatų investuoti į pigesnio kuro naudojimą šildymui, nes rūpinasi tik susigrąžinti investicijas ir užsidirbti. Tuo tarpu valstybinė įmonė būtų suinteresuota ir labai daug šilumos vėjais paleidžiančio būsto renovavimu. Sumažinus šilumos švaistymą būtų galima imtis ir kito darbo – pereiti prie pigesnio vietinio kuro.

– Prezidentė Dalia Grybauskaitė siūlo dar ir atskirti šilumos ūkio priežiūrą bei jos tiekimą. Gal toks kelias teisingas?

– Jei manysime, kad šilumos tiekėjas suinteresuotas parduoti jos kuo daugiau, prižiūrėdamas dar ir šilumos punktus, jis gali labiau nei reikia didinti šildymą. Tokiu atveju geriau atskirti šilumos tiekimą ir jos ūkio priežiūrą. Kai patys namo gyventojai reguliuoja šilumos punktus, jie tiksliai žino, kiek jos sunaudoja, gali tikrinti sąskaitas. Bet tai – tik vienas būdų stiprinti šilumos apskaitos kontrolę.

– Kaip būtų galima ne tik geriau kontroliuoti šilumininkus, bet ir realiai sumažinti būsto šildymo sąnaudas?

– Būtina nedelsiant renovuoti namus. Jau turbūt šimtą kartų esu sakęs, kad tai įmanoma padaryti tik pakeitus šio proceso finansavimo schemą. Nereikia laukti, kol žmonės patys ims paskolas namams atnaujinti. Tai turėtų daryti valstybė. Pinigus ji susigražintų iš sutaupytos šilumos.

Žmogui kartais gali ir neapsimokėti imti paskolos būstui renovuoti, o valstybei visais atvejais tai atsipirks. Milijardą litų investavus į renovaciją, mokesčiais savaime grįžta apie 40 proc. lėšų. Tai būtų naudinga Lietuvai ir geopolitiniu požiūriu – reikėtų pirkti mažiau dujų iš Rusijos.

Žmonės kartais painioja šilumos kainą ir sąskaitų už ją dydį. Kai šiluma išleikia pro kiauras namų sienas, šildymas negali būti pigus. Todėl siekiant sumažinti šildymo sąskaitas reikėtų laukti ne pigesnių dujų, o tiesiog efektyviau naudoti šilumą. Efektyviai naudoti energiją daug svarbiau nei mėginti sutaupyti vieną kitą centą pertvarkant šilumos ūkio valdymą.

– Kodėl tuomet šildymo sąskaitas siekiama sumažinti tik spaudžiant šilumą tiekiančias ir šitą ūkį prižiūrinčias įmones?

– Mūsų politikams būdinga ieškoti kaltųjų ir taip nukreipti dėmesį nuo tikrųjų problemų. Galima keiksnoti šilumininkus, bet problemos sprendimo raktas – namų renovavimas.